

HOITOTAHTO
EDUNVALVONTAVALTUUTUS
“MINÄ TAHDON”
(TESTAMENTTI)
(ELINLUOVUTUSTESTAMENTTI)

Arno Vuori

HOITOTAHTO – IHMISEN OIKEUS

- **Mikä se on?**
- Tahdon ilmaisu omasta tulevasta hoidosta siltä varalta, ettei itse pysty osallistumaan hoitoratkaisuihin tajuttomuuden tai muun syyn vuoksi
 - Hitaita syitä: kaikki hivuttavat sairaudet
 - muistisairaus jne
 - Äkillisiä: esim onnettomuus, aivoveritulppa jne
 - ei voi ennustaa...
- 2. Hoito-ohje omasta tahdosta
 - Mitä haluaa
 - Mitä EI halua

Hoitotahto – näkökohtia

- **Viesti hoitavalle lääkärielle**
 - joka tekee päätökset itse, ellei hoitotahtoa ole
- **Hoitotahdon voi tarkentaa, muuttaa tai lopettaa milloin vain**
 - kirjallinen muutos varmentaa tiedonkulun, mutta
 - suullinenkin on pätevä

HOITOTAHTO

- **Miksi?**

- Halu varmistaa, että oma toive otetaan hoidossa huomioon
- Jotta läheisten ei tarvitse olla päättämässä
 - Vähentää omaisten epätietoisuutta ja ahdistusta äkillisissä hoitoratkaisuissa ja helpottaa näin päätöksiä ja lääkäreiden työtä
- Jotta päättäjäksi voitaisiin etukäteen määrittää sellainen, **joka tietää mikä on henkilön itsensä tahto**
 - Päättäjäksi voi siis hoitotahdossa haluta jonkun muunkin kuin läheisen/sukulaisen
- Jotta **rohjettaisiin todella käyttää oireita lievittäviä hoitoja**, kun hoitotahdossa niin tahdotaan

HOITOTAHTO

- **Mihin hoitotahto perustuu?**

- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992; 3§, 5§–8§:
 - Antaa potilaalle mahdollisuuden ja oikeuden osallistua hoitoaan koskeviin päätöksiin, mutta myös oikeuden kieltäytyä hoidoista.
- Potilaan itsemääräämisoikeus (seuraavassa diassa tarkemmin)
- Valtioneuvoston asetus potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä (298/2009)
- Perustuslaki
 - Yhdenvertaisuus: vammaisuus, elintavat, sairaudet jne eivät vaikuta
 - Oikeus vapauteen ja koskemattomuuteen
 - Oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin

POTILAAN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS

Merkitsee sitä, että **hoitoon tarvitaan potilaan suostumus.**

- Oikeus **osallistua** omaa hoitoa koskevaan **päätöksentekoon**
 - Osallistuminen edellyttää tietoa hoidosta, sen seurauksista, vaihtoehdoista ym. → on annettava riittävästi tietoa, ymmärrettävässä muodossa
- Oikeus **suostua** hoitoon tai **kieltäytyä** hoidosta
 - Jos kieltäytyy, hoidetaan yhteisymmärryksessä muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla
 - Potilas ei voi vaatia sellaista hoitoa, joka ei ole lääketieteellisesti asianmukaista ja oikeaa
- Hoidettava **yhteisymmärryksessä**
 - Potilaan oma tahto pyrittävä selvittämään
 - Jos ei pysty itse osallistumaan päätöksentekoon: lähiomaisen, muun läheisen tai laillisen edustajan suostumus ratkaisuihin

Hoitotahdon rajat

Potilaalla on siis oikeus ottaa kantaa omaan hoitoonsa

- **Lääketieteellisen päätöksen** hoidosta tekee kuitenkin aina lääkäri
- Potilaalla on oikeus kieltäytyä hoidosta

Kuka voi laatia hoitotahdon?

Kuka tahansa voi laatia, kun

- Kykenee ymmärtämään hoitovaihtoehdot
- Kykenee hahmottamaan tahtonsa seuraukset

Hoitotahtdon sitovuus

- Henkilökohtaista hoitotahtoa on kunnioitettava
 - Hoitotahto voidaan sivuuttaa ainoastaan, jos lääkrillä on vahvat perusteet olettaa, että tahdonilmaisu ei ole pätevä, vakaa tai ajantasainen (hoidot kehittyvät, tilanteet muuttuvat)
- Vakaa tahdonilmaisu:
 - potilas ilmaisee sen toistuvasti tai pitkän harkinnan jälkeen

 Kirjallinen hoitotahto todistajien vakuutuksineen on tällä hetkellä luotettavin tapa ilmaista tahdon vakaus.

Mitä HT voi sisältää? Millainen on ”hyvä” HT?

– SELKOKIELINEN, LYHYT, ei mene yksityiskohtiin

– Mitä:

1. Ei halua (“pysyvästi letkuihin” jne)

Huomaa: esim elvytyskielto koskee **vain** elvytystilannetta, ei vähennä muuta hoitoa

Esim. sellaisen hoidon antamisen kielto, joka vain **pitkittää kärsimystä**

2. Haluaa

- **vaikeiden oireiden poisto/sedaatio...**
 - Potilas on myös oikeutettu saamaan inhimillisen kuoleman!
 - kipulääke **riittävin annoksin**, vaikka...
 - sedaatio, vaikka...
 - happi...
- Hoivaa yms sisältäviä toiveita

Hoitotahtdon kirjaaminen

- Jokainen voi itse kirjata **OmaKanta.fi-palveluun** hoitotahtonsa
→ kuitenkin epävarmaa, tuleeko huomioitua
 - Terveystieteiden ammattihenkilö kirjaa potilasasiakirjoihin
 - **Tietojärjestelmien puutteet** → **paperilla oleva on kuitenkin varmin**
- Henkilökunnan on pyydettäessä kerrottava potilaalle, miten kyseinen hoitotahto vaikuttaa hänen hoitoonsa

Hoitotahdon voimassaolo

Voimassaoloajan pituudesta ei ole määräyksiä

- Olisi hyvä päivittää esim. 3 v välein, jotta olisi ajan tasalla
 - Tilanne, henkilön arvot ja mielipide sekä hoitomahdollisuudet saattavat muuttua

Säilyttäminen

- Tahdon pitäisi **löytyä helposti ja olla käytettävissä**
 - Ettei esim. elvytetä akuutissa tilanteessa hoitotahdon vastaisesti
- Hoitotahdosta tulisi keskustella riittävästi esim. hoitoneuvotteluissa
- Merkintä potilastietoihin

Henkilö voi itse hävittää asiakirjan milloin vain

- Tai muuttaa / peruuttaa sen suullisesti / kirjallisesti

Esimerkki

Minä X X olen laatinut tämän hoitotahdon siltä varalta, että joutuisin tilaan, jossa en kykene millään tavoin ilmaisemaan hoitoa koskevaa tahtoa.

Vakaana tahtonani ilmoitan seuraavaa:

- En halua keinotekoisesti elämää ylläpitäviä hoitomuotoja, ellei ole toiveita tilani korjaantumisesta
- Minulle on aina annettava riittävä oireenmukainen hoito (esim. kipulääkitys) riippumatta sen vaikutuksesta elinaikani pituuteen.
- Päätettäessä hoidostani pidän tärkeämpänä elämäni laadun varmistamista kuin pitkittämistä.
- Jos sairastun parantumattomaan ja etenevään dementiaan ja sairauden edetessä kieltäydyn syömästä ja/tai juomasta, minulle ei saa vastoin tuolloin ilmaisemaani tahtoa asettaa ruokintaletkua.
- Harkintaa vaativissa hoitopäätöksissä tulee kysyä lähiomaistani / läheispäätäjän (Nnn Nnn) näkemyksiä, koska he tuntevat minut ja arvomaailmani parhaiten.

MUITA ASIAKIRJOJA

Jotka olisi hyvä olla valmiina...

- Testamentti
- Edunvalvontavaltuus
- “Minä tahdon/haluan”
 - toiveita kuoleman jälkeisistä asioista (hautajaiset, hautapaikka jne)
 - tietoja kuolinpesän asioiden hoitajalle (missä pankkitilejä, tallelokero jne)
- (Elinluovutustestamentti)

Edunvalvontavaltuutus

- Laki edunvalvontavaltuutuksesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070648>

- henkilö voi (etukäteen) **valtuuttaa toisen henkilön tai useampiakin** hoitamaan omia asioitaan
 - mitä asioita kukakin voi hoitaa
 - myös varavaltuutettu(ja) voidaan määritellä
- laadittava oikein
 - Rinnastuu testamentin laadintaan, laissa tiukat muotovaatimukset

Edunvalvontavaltuutus

- yleisluontoisena tai
 - tiettyihin asioihin oikeuttavana (suositeltavaa)
 - talouteen ja henkilöön liittyviä
 - voi yksilöidä mitä asioita valtuutus koskee, esim:
 - » yhteisen asunnon myyntioikeus
 - » lupa ositukseen ja perinnönjakoon hyvä mainita erikseen, jos niitä ei ole määritetty testamentissa
 - » terveyteen ja hoitoon liittyviä (tämä täydentää hoitotahtoa tai korvaa sen, jos hoitotahtoa ei ole tehty) - hoitopaikan valinta!!!
 - » maksaa laskusi pankkitililtäsi
 - » hakea etuuksia
 - » solmia ja irtisanoa sopimuksia
 - Määrättävä myös
 - Miten valtuutetun kulut korvataan ja mikä on hänen palkkionsa
- Jos jossain vaiheessa tulee epäily väärinkäytöksestä, kuka tahansa voi kannella DVV:lle

VAIHTOEHDOT

Edunvalvontavaltuus

- Edunvalvontavaltuus on paljon **kevyempi, joustavampi ja nopeampi** vaihtoehto
- **Henkilö itse** valtuuttaa valitsemansa henkilön/henkilöt
- **Määrittelee etukäteen ne asiat**, joita valtuutus koskee

Edunvalvoja

Jos edunvalvontavaltuutusta ei ole tehty:

- **DVV / Käräjäoikeus määrää edunvalvojan**
- tämä voi kestää ja olla kallista
- ei ole varmuutta/tietoa kuka määrätään

Edunvalvontavaltuutus

- Valtuutuksen tekijän oltava täysivaltainen, samoin todistajien (2 kpl)
 - ei omaisia
 - ei mielellään hoitoon osallistuvia
- Miten teen?
 - valmiille pohjalle (“koeponnistetulle”)
 - juristin avulla
 - malli: esim www.muistiliitto.fi
 - <https://www.muistiliitto.fi/fi/etuudet-ja-oikeudet/edunvalvontavaltuutus>
 - https://geriatrienenkeskus.files.wordpress.com/2016/04/malleja_edunvalvontavaltuutus_muistiliitto.pdf
 - netissä (maksaa satasen): esim. <https://lexly.fi/edunvalvontavaltakirja>
 - tarvittaessa DVV (ent Maistraatti) neuvoo
- Ks. myös www.dvv.fi
 - Digi- ja väestötietovirasto (ent Maistraatti) vahvistaa kun valtuutusta tarvitaan voimaan

Edunvalvontavaltuutus

- Valtuutus tulee voimaan kun Digi- ja Väestötietovirasto (VTV) vahvistaa valtuutuksen
 - kun valtuuttaja on tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan

- Valtuutus päättyy kun
 - Valtuuttaja kuolee
 - Valtuuttaja peruuttaa valtuutuksen
 - Valtuutettu luopuu tehtävästä
 - Määrätään virallinen edunvalvoja (DVV)

”Minä Tahdon/Haluan” - dokumentti

- Kirjallisia ohjeita jälkeenjääville
 - Toimintaohjeet tilanteessa, jossa ei kykene kommunikoidaan
 - kenelle tilanteesta tiedotetaan, ja mitä saa/ei saa kertoa (tilanne, hoitopaikka jne...) ja kenelle **ei** anneta tietoja
 - Täysin vapaaehtoinen, mutta hyödyllinen
 - Tahto/tieto erilaisista asioista, joista ei ehkä ole tullut puhuttua
 - Hautaamiseen liittyvät asiat (tuhkaaminen? Hautapaikka?)
 - Siunaus- ja muistotilaisuuden ohjelmaan liittyviä asioita...
 - Pankkitilit (missä pankeissa), arvopaperit (mitä ja missä)
 - missä on tallelokeron avain, rahakätköjä???
 - Muu omaisuus
 - Yhdistysten jäsenyydet
 - Vakuutukset
 - Onko testamenttia ja missä se on...
 - Kuolinilmoitusta koskevat asiat
 - Toivomukset omaisuuden jaosta (muistoesineet, kenelle...)
 - Ym ym vapaamuotoisesti, mitä vain...
 - Lisää: esim www.merituhkaus.fi/nain_haluan.rtf

Elinluovutustestamentti

- Nykylainsäädännön mukaan **kaikki** vainajat oletetaan elinluovutukseen **suostuneiksi**, elleivät ole eläissään ilmaisseet kielteistä kantaa
 - Maininta kannasta ”säästää” läheiset asiaa koskevilta kysymyksiltä: “Mitä hän olisi ajatellut tästä...?”
 - Tämän asian voi sisällyttää myös hoitotahtopaperiin
- Lisää esim.: <http://koulut.tampere.fi/materiaalit/laki2/testamentti/testa10.html>

VIELÄ YKSI ASIA: YHTEINEN PANKKITILI

Pitää olla nimetty

“Matti **TAI** Maija Meikäläinen”

...ja vielä... Vainajan sometilit

3 vinkkiä sometilin sulkemiseen

1. Tietoa löytyy

- [Suomi.fi-palvelusta](#) (Vainajan sosiaalisen median tilien sulkeminen) ja
- kunkin palvelun omaa hakua käyttämällä.

2. Ylikansalliset somejätit kaikkine automaattitoimintoineen eivät ole asiakaspalvelun mallioppilaita. Varaudu hitauteen ja byrokratiaan.

3. Mikäli vainajan sometilin tunnukset ovat hallussasi, on tilin poisto helppoa, vaikkakin käyttöehtojen vastaista → voi harkita listaa, joka löytyy kuoleman jälkeen/on luottohenkilöllä

(Taloustaito 28.2.2023;

https://www.taloustaito.fi/koti/vainajalla-sometili-nain-suljet-kayttajatilit/?utm_source=Veroviikko&utm_medium=email&utm_campaign=Veroviikko&liana_pv=49fa8c0d6e5674eed16e91170bc75580#a6b33428)

LINKKEJÄ

- <http://www.etene.fi/aineistot/julkaisut>
- [http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17165&name=DL FE-540.pdf](http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17165&name=DL_FE-540.pdf)
- [http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17185&name=DL FE-545.pdf](http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17185&name=DL_FE-545.pdf)
- [http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17135&name=DL FE-525.pdf](http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17135&name=DL_FE-525.pdf)
- http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00891#s_2
- www.thl.fi (hoitotestamentti)
- www.muistiliitto.fi
- www.finlex.fi (lainsäädäntö)
- www.dvv.fi (Ent Maistraatti)
- <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00809> (täällä on myös esimerkkejä lääkärien itselleen laatimista hoitotahdoista)
- <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/elaman-loppuvaiheen-hoito/hoitotahto>
- https://thl.fi/documents/920256/0/THL_Hoitotahto.pdf/8b398cfa-f3da-dab0-c7af-476956f83819?t=1641819666556
- https://thl.fi/documents/920256/1449649/Hoitotahto_Muistiliitto.pdf/a8f50fdc-da66-4a96-a58a-d79716344518
- <https://thl.fi/documents/920256/1449649/Hoitotahtoni%2C+Muistiliitto.pdf/90b57738-f2af-4a87-8199-1afc57dbb026>
- http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00809 – käytännön ohjeita

Lähteitä

- . Halila R., Mustajoki P. Hoitotahto - käytännön ohjeita. Lääkärikirja Duodecim;12.7.2009
- . *Pahlman, Irma.* Potilaan itsemääräämisoikeus ja hoitotestamentti
- . Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri: Riskitietojen kirjausohje
- . Ylinen P. Hoitotahto – oikeudellisia näkökohtia; Puheenvuoro palliatiivisen hoidon seminaarissa 24.3.2011

Kiitos!

